

Losonczy Agnes

Szociológus, 1928-ban született Debrecenben.
2007. Prima-díjasa a Magyar tudomány kategóriában

Hogyan tudta meg, hogy jelölték a Prima Primitima Díjra?

Egy e-mailből. Az állt benne. „A Prima dédmamának gratulál a büszke dédunoka és az unoka” – A dédunoka négy hónapos volt akkor! A díjazottak névsorának nyilvános közlése előtt nem tudtak engem elérni, nem voltam Pesten, nem találtak meg telefonon. Aztán utóbb kaptam hivatalos értesítést is.

Meglepődött?

Nagyon. Nem szoktam kitüntetést kapni. Nem is vártam. Sok helyről kapok szeretetet, becsülést, harminc éve megjelent könyvem máig is él, emlegetik, utolsó munkám minden vártnál nagyobb hatású volt, sokféle hívtak előadni, gimnazisták és doktoranduszok, olvasták papneveldekben, vitatták nyugati magyarkörökben. De nem vagyok felülről „számon tartott” ember, nem vagyok igazán közszereplő, s nem veszek részt a közbeszédben.

Ez elvárás?

Van, akimél igen. Kutató vagyok, ami hosszú munkabefektetést kíván, és kevés látványosságot kínál. Nem vagyok rejtőzködő típus, de csak akkor lépek ki a nyilvánosság elé, ha újak és fontosnak érzem a mondanivalóm.

Nem dühíti fel, hogy néha a fontos dolgokban sem figyelnek a kutatókra? Hogy nem veszik figyelembe az eredményeiket?

Nem voltam és vagyok tanácsadója egyik oldalnak sem. Ez nem érdem, és nem hiba. Amit én a társadalomról tudok, az rövid távú tanácsokkal nem oldható meg. Egyébként a döntéshozók érdeke lenne a jobb társadalomismeret, ne csak a pillanat rángatta érdekvizonyok és kényszerek diktálják döntéseiket. Lelkük rajta – meg a jövőjük, illetve jövőnk –, ha nem figyelnek a társadalomkutatás eredményeire. Talán anekdotikusnak tűnhet, hogy utolsó nép-egészségről-egészségügyről szóló könyvem zárófejezetében – minden tanácsadástól ódzkodó habitusom ellenére – a kormányok intézkedéseinek kritikai elemzése után felsorolom,

mire kell ügyelni és mitől óvakodni, amikor az égetően sürgős reformokat végre akarják hajtani. Most újraolvasva láttam, hogy szinte minden pontban ellenkező módon vittek végbe az átalakítást.

Sorsba fordult történelem című könyve a történelmi sérelmekről szól. Gondolja, hogy ezeket a történelmi sérelmeket egyszer el lehet felejteni?

Nem felejtésről van szó, hanem a túljutásról, a túl-emelkedésről. Nehéz ezeket a történelmi-társadalmi sérüléseket feldolgozni, különösen ha friss fenyegetések érik – legyenek akár szimbolikusak is –, felújítják a félelmeket, felhasítják a hegedő sebeket. Jellemző, hogy azokat a sérelmeket felejtik el könnyen az emberek, amelyeket ők okoztak másoknak. Van egy kép a könyvemben – sokat idézik –, ahogyan a kárpótlási hivatal előtt sorban állnak az emberek. Egymás után állnak negyven év áldozatai, kárpótlásra várva, sajátos sorrendben. egyik áldozatból egy fordulattal üldöző lett, majd üldözőből később áldozattá vált és így tovább, állnak és mindegyik a jogos kárpótlásra vár. Mindenkinek a másik vétkét emlegeti, a sajátját elfelejti, illetve elfedi. Pedig a feloldódáshoz nem csak az üldözöttnek, az üldözőnek is szembe kell néznie magával. Erre kevesen képesek. Ám ha nem nézünk szembe a múlttal, nagy a veszélye, hogy megismételjük azt. Minél inkább elfojtják, elhallgatják a sérelmeket, annál jobban, erősebben kerülhetnek elő hirtelen, szinte a semmiből ismét. A szégyen, az elhallgatás, a titkok falából épül az az érzelmi rendszer, amire a politika sokszor épít, és aminek a feszültsége és feszítése egy idő után robbanáshoz is vezethet.

A kutatása a kilencvenes évek elején-közepén készült. Foglalkozott azzal, hogy változott-e ez a beállítottság az elmúlt másfél évtizedben?

Biztosan változott. Más dolgok kerültek előtérbe, mássá vált a közhangulat. A múltat mindig a jelen hívja elő, az kreál új szemléletet, és ugyanazokból az eseményekből más fontossági sorrendet alakít ki. Új agressziók, új kétségbeesések és új érzelmi reakciók keletkeztek. De azóta nem

végeztem ilyen kutatást. Ez pénz-, szervezés- és időigényes munka, én pedig már nem vagyok annyira fiatal, hogy belevágjak ilyesmibe.

Mivel foglalkozik most?

Első látásra egy elvontabb kérdéssel, az Idővel foglalkozom. az ember idejével. Olykor az emberi együttélés olyan rétegeit is érdemes megvizsgálni, melyek mintha távolabb esnének a napi gondoktól. Az idő egyszerre napi gond és filozófiai kérdés. Egész életünket betölti, korlátjainkat és lehetőségeinket megszabja. Mennyi időnk van, mire van időnk és mire nincs? Hogyan is élünk az idővel? Több időnk lett a sokféle „gyorsulás” eredményeképpen – vagy éppen ellenkezőleg. Inkább kihasználjuk vagy rosszszabban bánunk az idővel-önmagunkkal, mint eleink? Vagy, hogyan gondolkodik ma az ember arról, hogy mi van az életidőn túl?

Mennyiben befolyásolja a halál utáni életről alkotott nézetek alakulását a társadalom modernizálódása, a racionalitás terjedése?

Nincs meg az az erős hit – még a vallásos embereknél sem –, ami a középkori vagy a keleti embernél vagy az archaikus társadalmakban eleven. hogy az élet folytatódik a személys halál után is. Az emberi képzelet és mítoszainak gyönyörűséges gazdagsága ellensúlyozza a létbezártság szorongását. Hányféleképpen megy tovább az élet, fában, fűben, emberekben a következő nemzedékben. Az európai ember – mondja egy keleti bölcs – nem képes összekapcsolni a véget a kezdettel. Úgy véli, vele véget ér minden, nem érzékeli az élet láncolatának végtelen folytatását, csak saját magát siratja.

Az, hogy felgyorsult a társadalom, hogy semmire sincs idő, összefüggésben lehet azzal, hogy nem elég erős a hit?

Az is közrejátszhat. Az időhiány, az időhajsza sokféle félelemből ered. Abból is, hogy véges az élet, és ezért itt és most kell mindent maximálisan kihasználni. De az a bizonyos „modern élettempó”, a technika és a verseny is sürgeti a teendőkhalmozását, hogy minél többet kipróbáljunk abból, ami adatik. Ott lenni, benne lenni, jelen lenni, hiszen csak az győz, aki bírja a tempót. Aki lemarad, kiesik a versenyből és elveszti azt az időt is, amért hajszolta magát. Olyan erős az a törekvés, hogy mindenre jusson

idő, hogy végül is soha semmire se marad elég, még abból sem, ami van.

Küzdelem folyik a pénzért is. A Prima Díj nem kevés pénzzel jár. Gondolkozott már azon, mire fordítaná?

Nem. Ez nekem olyan sok pénz, hogy szinte szédítő bele is gondolni. Sokszor el se tudom hinni, hogy tényleg megkapom. Szeretnék fiatal kutatóknak segíteni, nagyon nehéz helyzetben van az igazán kutatás. Lehet, hogy közös kezdeményezésekbe fogunk egyetemistákkal. Szívesen megvizsgálnám, hogyan látják a világot ugyanazok, akikkel több mint tíz éve beszélgettem a múltról és a sérelmekről, hogy később hogyan alakult az akkor alig belátható jövőjük. Vagy megnézhetnénk a jó céllal kitűzött változások valóságos beérését. Melyik szép jövőképből hogyan vált valóvá a jelen.

Nem kapott még egyszer sem állami díjat. Egy magánkitüntetés ezt pótolja?

Nem pótlásról van szó. Nagyon jólesik, hogy Prima Primitimának jelöltek, komoly méltányolása a munkámnak. De állami elismerést sose vártam. Az én jutalmam nem „fentről” jön. Belső értékelesi rendszerem elég szigorú, de bármilyen furcsa, magában a munkában találom meg. Az már plusz adomány, ahogy fogadták munkámat.

Kutató vagyok, kereső, kíváncsi. Nincsenek kész sémáim és válaszaim. Minden kutatás végeztével új elégedetlenség vitt újabb kérdések, új módszerek keresése felé. Lételemem, hogy a társadalmi felszín mögött a társadalom mélyebb rétegeit kutassam, emberközeli szemszögből. Kötelességem, hogy azt tárjam fel és mutassam meg, ami a közvetlenül látható mögött van. Különösen szükséges most, amikor oly gyors átalakulásban élünk, hogy mire valamit megértünk, már meg is változik. Veszélyessé váló dezinformáltság nehezíti a tájékozódást és az ítéletet, homályos és félígazságok között vergődnek sokan talajvesztetten, a sok bizonytalanságot indulatokba fordítja a világos látás és megértés hiánya.

Egyszer egy barátom megkérdezett: van-e egyáltalán a kutató értelmiségnek helye, feladata? Szerintem ugyanis nincs. – Hát már hogyan lenne! Ha valaki botorkál egy sötét szobában, nem ismeri ki magát, de ha csak egy kis lámpát gyújtasz, átvilágítod a homályt, máns valamit segítettél az eligazodásban. (V I.)

LEGJOBB A LEGJOBBAK KÖZÖTT.

A Prima Primissima jubileumi évkönyv olyan személyek gondolataiból épül föl, akik rendkívüli teljesítményükkel hitelesítik a szavaikat és a Prima Primissima Díjat. A magyar szellemi élet, kultúra, művészet, tudomány és a sport területét képviselik. Aki forgatja ezeket a lapokat, olyan büszkeséget érezhet, hogy mégiscsak jó ebben az országban élni, ahol a gazdaság, a kultúra, a művészetek, a sport ilyen kiváló embereket képesek fölvonultatni.

A Prima Primissima Díj jubileumi évkönyve nemcsak egy szép, egyedi kiadvány, hanem olyan értékek tárháza is, amely az évek múlásával sem avul, s a belőle áradó szellem fénye sem kopik meg. Ez a kötet egyben örökség is, amelyet tulajdonosa gyermekeire, unokáira hagyhat, mert a benne fölhalmozott szellemi tőke nagyobb hasznot hajt bármilyen anyagi javaknál. E befektetés kamatait ugyanis cselekvésre, teljesítményre váltva az egész nemzet élvezheti.

KOSSUTH KIADÓ

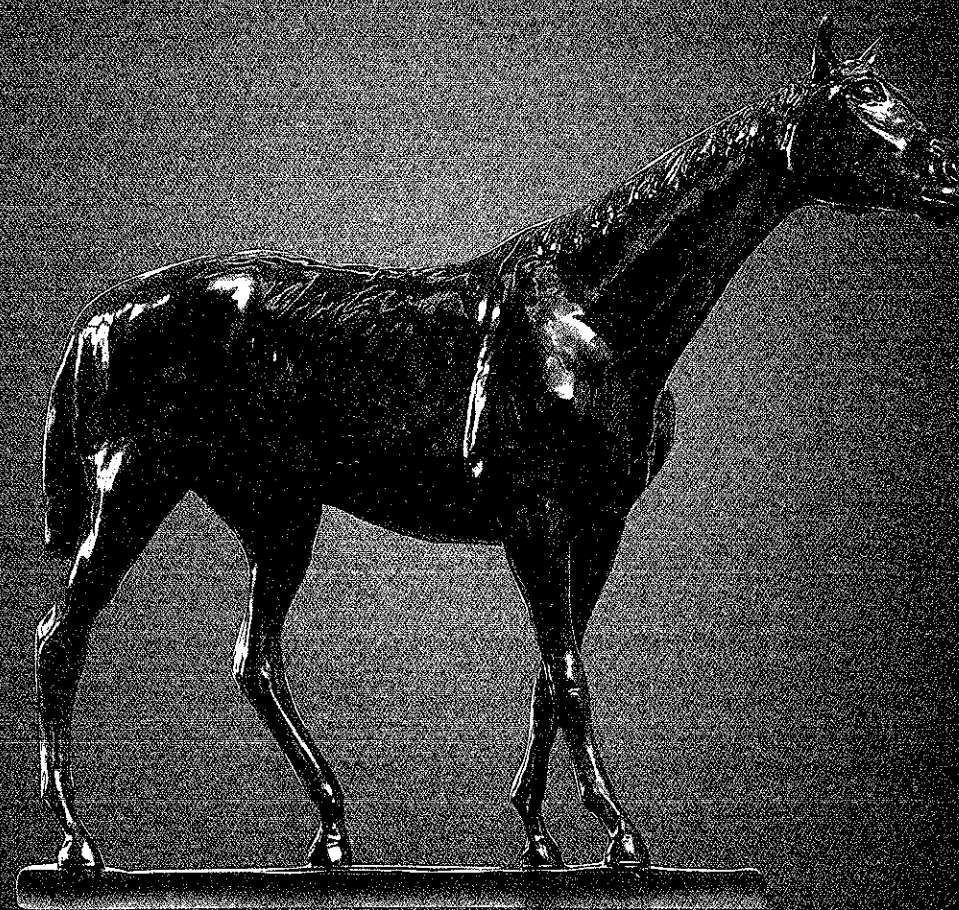
www.kossuth.hu
e-mail: kiado@kossuth.hu

8600 Ft

Prima Primissima évkönyv

Prima Primissima évkönyv

2003–2007